

Grupa2 – Zamger

dizajn paterni

Studenti:

Hamzić Huso

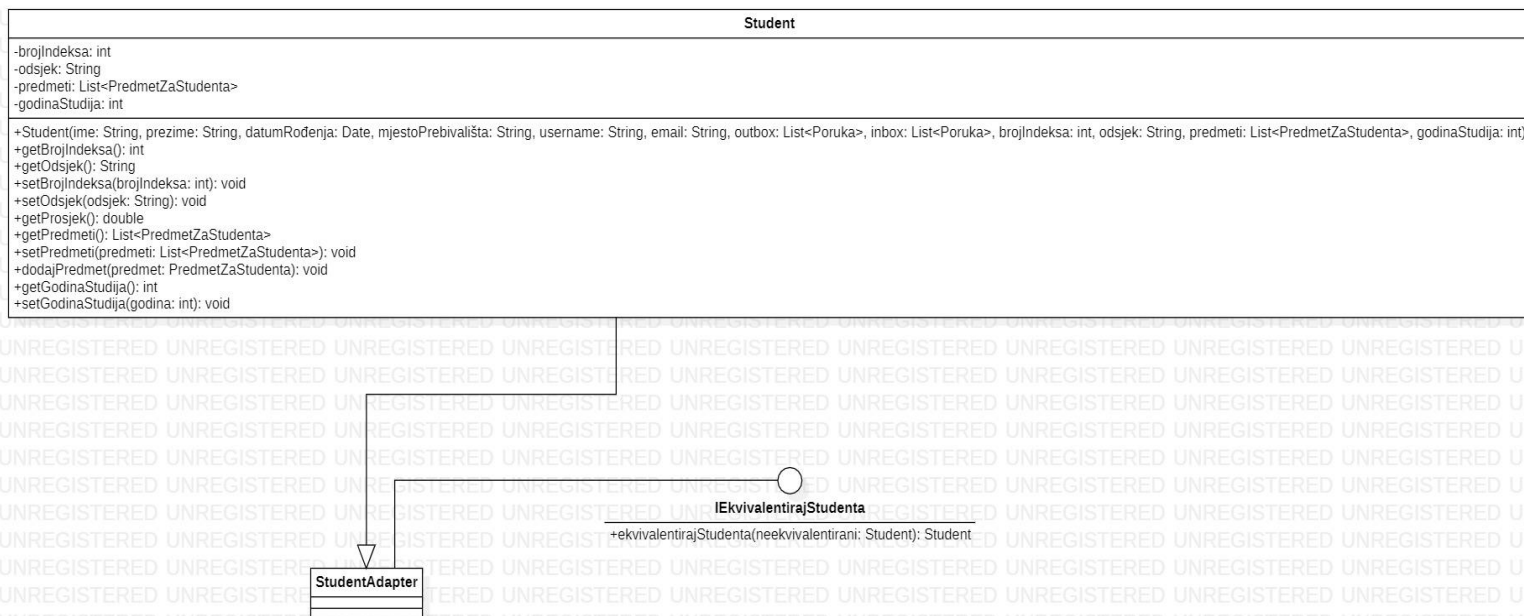
Handžić Rijad

Džumhur Paša

Strukturni patterni:

Adapter pattern: služi da se postojeći objekat prilagodi za korištenje na neki novi način u odnosu na postojeći rad, bez mijenjanja same definicije objekta

Što se tiče ovog patterna, nije ga bilo teško primjeniti u našem sistemu. Kako je sistem koncipiran tako da studentska služba može/mora unijeti korisnika u sistem kako bi isti mogao pristupiti svim funkcionalnostima, ono što smo morali omogućiti a i što je normalna pojava u realnom životu i konkretno kod pravog Zamgera je ta da student može upisati na primjer master studij čak i ako prethodno nije pohađao BSc studij na istom fakultetu. To dovodi do potencijalnih „problema“ koji bi se manifestovali kao nekonzistentni podaci u samoj bazi gdje se čuvaju rezultati svakog od studenata. Fakultet na kom je student završio raniji ciklus studija možda ima različit način bodovanja i vrednovanja različitih predmeta i na neki način to moramo ekvivalentirati sa načinom koji je zastupljen na fakultetu na kom je deployan ovaj naš sistem. To nas dovodi do toga da moramo nekako omogućiti da se u kontroleru zaduženom za upis studenta na fakultet ekvivalentiraju rezultati na predmetima koje je taj student prethodno slušao i naravno položio, bez izmjena u već postojećim klasama i ogromnih prepravki. Rješenje se nameće u vidu korištenja **adapter patterna** i to na sljedeći način:

Napravljen je interface *IEkvivalentirajStudenta* koji definiše metodu ekvivalentirajStudenta koja će biti implementirana u klasi **StudentAdapter** koja nasljeđuje klasu Student(onako kako nalaže pattern). Ta implementacija će se sastojati od raznih skaliranja bodova svih predmeta koje je student slušao, kako bi se isti mogli porediti sa bodovima i ocjenama studenata koji se već ranije nalaze u bazi. Metoda će primiti objekat tipa Student koji će predstavljati neekvivalentiranog studenta, te će se on nakon toga ekvivalentirati te upisati u bazu. Odnosno poziv iz kontrolera bi išao nešto ovako:

```
StudentAdapter adapter = new StudentAdapter();
```

```
Student neekvivalentirani = new Student(...)
```

```
adapter.ekvivalentirajStudenta(neekvivalentirani).spremiUBazu();
```

Gdje bi se naravno ovo dešavalo samo ukoliko je na formi čekiran checkbox koji jasno naznačuje da student koji se trenutno unosi nije ranije studirao na ovom fakultetu već da dolazi sa neke druge institucije.

Fasadni pattern: služi kako bi se klijentima pojednostavilo korištenje kompleksnih sistema - klijenti vide samo fasadu, odnosno krajnji izgled objekta, dok je njegova unutrašnja struktura skrivena

Ovaj pattern je isto lahko primjenjiv na našem sistemu i to čak skoro pa na istom mjestu kao i **adapter pattern**. Sistem je osmišljen tako da će kontroler u jednoj metodi(neka event metoda) pokupiti informacije sa forme koji su prethodno uneseni, a koji se odnose na osobu koja se treba registrovati u sistem(upisati na fakultet u nekoj funkciji npr studenta ili nastavnog osoblja). Uz adekvatan odabir checkbox-ova na formi lahko se može zaključiti kojeg tipa taj korisnik mora biti(NastavnoOsoblje, Student, Profesor, MasterStudent), pa zašto ne bismo omogućili neku jednostavnost prilikom kreiranja istih. **Facade pattern** smo primjenili na sljedeći način:

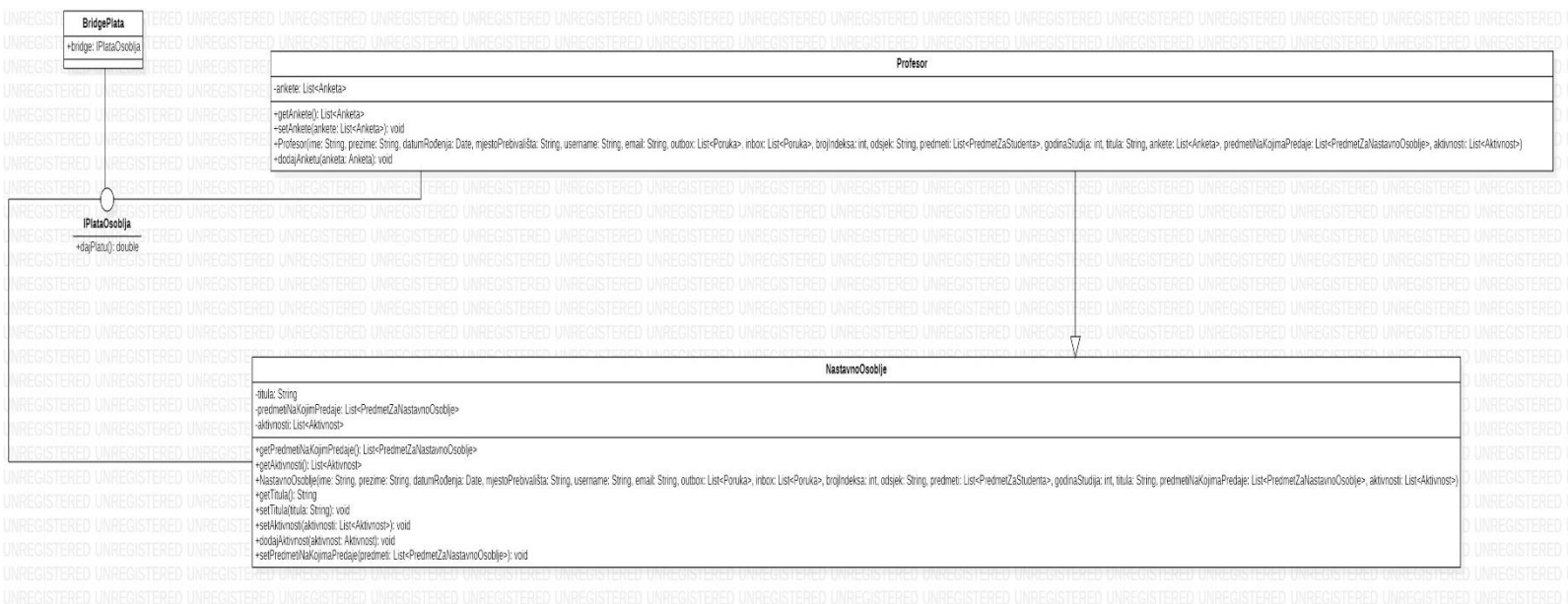

Na način kako je ovaj pattern objašnjen na tutorijalu uz više pregledavanja videozapisa sa tutorijala, autori nisu bili u mogućnosti naći njegovu primjenu u njihovom sistemu(što ne znači da je nema). Naime primjećeno je da se ovaj pattern koristi kada se treba više funkcionalnosti nad nekim istim objektom(istog tipa) dinamički dodavati/odnosno koristiti „u hodu“ a što i samo ime kaže. Na tutorijalu je prezentovan primjer sa slikom gdje je korisniku omogućeno da sa slikom radi svašta(razne funkcionalnosti, odnosno u slučaju slika, dekoracija istih). Kako je naš sistem zamišljen da se drugačije ponaša od vrste korisnika koji je trenutno prijavljen na njega kao neki *currentUser* uočavamo da dosta vrsta korisnika neće moći haman nikako mijenjati većinu objekata(za razliku od **Studentske** i **NastavnogOsoblja** npr). Javila se ideja da se možda tim korisnicima omogući pregršt nekih stvari koje one mogu raditi(kao što na tutorijalu korisnik edituje sliku, tako npr studentska služba može editovati studenta, njegove lične podatke itd...), ali ipak zbog jednostavnosti sistema autori su se odlučili da takvim stvarima ostave minimalan prostor odnosno da te izmjene ne budu toliko kompleksne i da se mogu završiti sa par *setter-a* za određenog studenta i pozivanjem samih metoda koje klasa **Student** ima a koje to omogućuju. Autori su mišljenja da nema potrebe za daljnim izdvajanjem ovako jednostavnih metoda u razne interfejse(kao na tutorijalu) jer su ti *edit-i* minorni kao što je već rečeno pa samim time i da nema potrebe za primjenom ovog patterna.

Bridge pattern: služi kako bi se apstrakcija nekog objekta odvojila od njegove implementacije - omogućava se nadogradnja modela klasa u budućnosti te osigurava da se neće morati vršiti određene promjene u postojećim klasama

Ovaj pattern je također našao primjenu u našem sistemu. Naime nije na odmet imati pri ruci funkcionalnost koja može računati platu za korisnike na sistemu koji zarađuju istu(zbog statistike i neke analitike) međutim primjetimo da na sistemu imamo više različitih korisnika koji u realnom svijetu nemaju isti iznos plate odnosno da se isti drugačije računaju. Tu nam pomaže **Bridge pattern** koji omogućuje da se apstrakcija(u ovom slučaju način računanja plate) odvoji od

implementacije te metode. Kako na sistemu postoje dva tipa korisnika koji primaju plaću(**NastavnoOsoblje** i **Profesor**) zaključujemo da će ove metode morati implementirati neki interfejs koji će računati njihovu plaću ali na drugačiji način jer u realnom svijetu to funkcioniše na sljedeći način. Akademski radnici imaju neki fiksni dio plate koje je za sve isti no međutim na taj dio se dodaje dodatak koji se naknadno računa po određenim koeficijentima. Taj fiksni dio se zna koliki je no vidimo da ovaj ostatak plate varira od tipa korisnika(profesori će imati drugačiji koeficijent od preostalog nastavnog osoblja). Prateći sve ovo što je rečeno, ovaj pattern je implementiran ovako na našem sistemu:

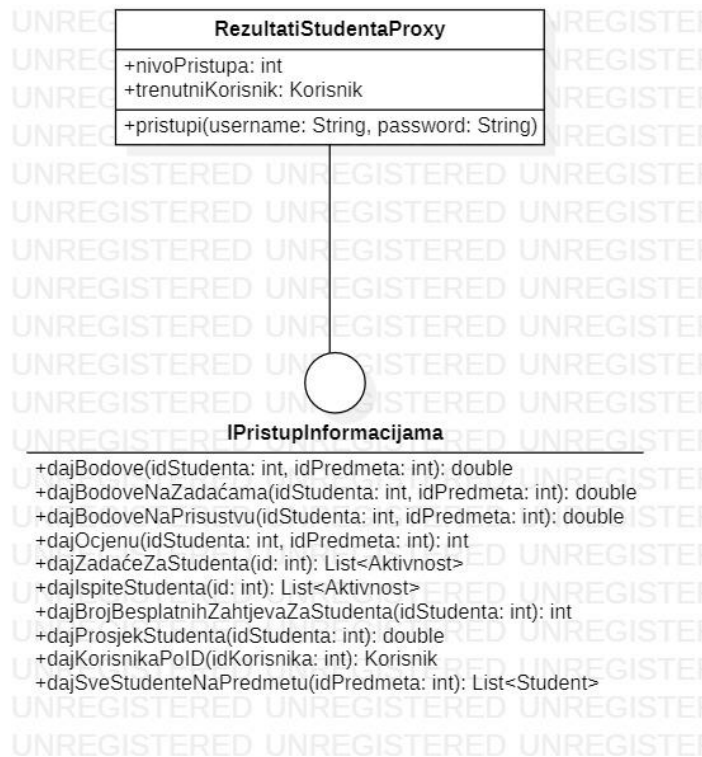
Imamo interface *IPlataOsoblja* kojeg implementiraju klase **Profesor** i **NastavnoOsoblje** naravno svaka na svoj način, ranije je navedeno zašto(racunaju preostali dio svoje plate u zavisnosti od svojih različitih koeficijenata). To sve spajamo u klasi **BridgePlata** koji ima atribut tipa *IPlataOsoblja* koja također implementira istoimeni interfejs te na dodatni dio plate koji je izračunat u zavisnosti u metodi `dajPlatu()` ove klase se računa konačna plata koju određeni član akademskog osoblja prima, i to na način da se na njegov dodatak(koji zavisi od koeficijenta te osobe) dodaje fiksni dio plate koji je regulisan na toj instuticiji/u toj državi i tako.

Kompozitni pattern: služi za kreiranje hijerarhije objekata - koristi se kada svi objekti imaju različite implementacije nekih metoda, no potrebno im je svima pristupati na isti način

Što se ovog patterna tiče, mogao bi se iskoristiti na istom mjestu kao i **Bridge pattern** da su autori sistema odlučili da plate računaju ne po nekim koeficijentima za profesore i za nastavno osoblje već da plata svakog od članova nastavnog osoblja zavisi npr od broja studenata kojima isti predaju, ili od broja predmeta koje isti drže. Tada bi naravno koristili onaj „jaki“ polimorfizam prilikom skupljanja podataka o plaći čitavog ansambla klasično **foreach** petljom koristeći interfejs kojeg su sve klase osoblja naslijedile. Kako je **Bridge pattern** iskorišten, a i prepoznato je i hipotetičko mjesto uporabe ovog patterna sa razmatranjem istog možemo završiti(u suštini naš sistem uopće nema puno interface-a koji su implementirani od strane različitih klasa da bi ovaj pattern mogao naći upotrebu negdje drugo).

Proxy pattern: služi za dodatno osiguravanje objekata od pogrešne ili zlonamjerne upotrebe - omogućava se kontrola pristupa objektima, te se onemogućava manipulacija objektima ukoliko korisnik nema prava pristupa traženom objektu

Ovaj pattern je idealan za uporabu na ovom sistemu, koji je i zamišljen da se koristi i da se različito ponaša u zavisnosti koju ulogu trenutni korisnik ima na sistemu. Naravno očita upotreba ovog patterna je u dijelu pristupa nekim „senzitivnijim“ podacima konkretno nekog studenta. Nema smisla da profesor ili nastavno osoblje koje nije zaduženo na određenom predmetu mogu vidjeti/imaju uvid u rezultate nekog studenta/studenata na tom istom predmetu. Primjetno je da će se morati uspostaviti neki nivoi pristupa koji će tačno definisati kojim podacima ko na sistemu može pristupiti odnosno koje podatke ko može dobiti. To rješavamo korištenjem **proxy patterna** i to konkretno na sljedeći način:

Imamo interface *IPristupInformacijama* koji ima dosta nekih funkcionalnosti ali kojima ne bi svaki korisnik na sistemu trebao imati pristup. Klasa **RezultatiStudentaProxy** implementira ovaj interface te u sebi sadrži atribut nivoPristupa i trenutniKorisnik. Kada se sa login forme pokupe podaci o korisniku tada će početi akcija login-a odnosno metoda `pristupi(...)` unutar klase **RezultatiStudentaProxy** će provjeriti da li postoji neko sa istim pristupnim podacima u bazi, te u slučaju ako postoji očitati će kojeg je tipa taj korisnik iz tabele. U zavisnosti kojeg je tipa, tako će se i instancirati objekat trenutniKorisnik (polimorfizam je ovdje iskorišten). Nakon toga u istoj metodi će se tome korisniku dodijeliti određeni nivo pristupa pomoću kojeg će isti moći pozivati odnosno koristiti funkcionalnosti koje će implementirati ova klasa (većina funkcionalnosti radi sa bazom). Pa neki blok koda bi glasio ovako:

```
RezultatiStudentaProxy proxy = new RezultatiStudentaProxy();
```

```
proxy.pristupi(„hhamzic1“, „ILove00AD<3“); /*hhamzic1 je Student u sistemu, tako da će trenutniKorisnik biti tipa Student dok će nivo pristupa biti 1(Student će moći pristupiti samo svojim rezultatima na određenim predmetima) pa se može pozvati metoda npr: */
```

```
proxy.dajOcjenu(1,1);
```



```
/* gdje će se sad, kako hhamzic1 ima nivo pristupa 1 provjeriti da li je idStudenta koji je poslao kao parametar, jednak njegovom id-u(jer on može vidjeti samo svoje rezultate), ako jest nakon toga se provjerava da li se idPredmeta koji je poslao kao drugi parametar nalazi u kolekciji predmeta kojih je on slušao(jer nema smisla da traži ocjenu sa predmeta kog nije slušao). Ako je ovo sve ispunjeno, iz baze će se vratiti ocjena koju je hhamzic1 postigao na predmetu sa id-om 1(OOAD npr). */
```

Analogno bi npr. studentska služba imala najveći pristup i mogla bi dobiti podatke svih studenata na svim predmetima. Uočavamo da je upotreba ovog patterna imperativ te je fakat korisno(centralizuje na neki način čitav sistem te su „role-ovi“ pregledni).

Flyweight pattern: koristi se kako bi se onemogućilo bespotrebno stvaranje velikog broja instanci objekata koji svi u suštini predstavljaju jedan objekat - samo ukoliko postoji potreba za kreiranjem specifičnog objekta sa jedinstvenim karakteristikama (tzv. specifično stanje), vrši se njegova instantacija, dok se u svim ostalim slučajevima koristi postojeća opća instanca objekta (tzv. bezlično stanje).

Kako je navedeno u tutorijalu i primjer sa igricom i bespotrebnim pravljenjem istih karaktera, primjetimo da ovaj pattern ne možemo iskoristiti u našem sistemu iz jednog jednostavnog razloga. Svaki korisnik na sistemu je unikatan/jedinstven. Svaki student ima jedinstven broj indeksa, predmete koje sluša i tako dalje, tako da ne možemo nikako upotrijebiti ono kopiranje objekata ako su oni isti (npr karikature u igrici kao što je navedeno u tutorijalu, da ne pravimo svaki put novu figuru). Pored korisnika imamo npr predmete, ankete i ostale stvari, ali opet je to sve unikatno. Svaki predmet je unikatan(različit broj zadaća, različite zadaće/ispiti, studenti na njemu itd...), svaka anketa je unikatna(različita pitanja itd...). Nažalost poboljšanja o kojima govori ovaj pattern ne možemo iskoristiti u našem sistemu, no međutim to ne pravi neku veliku razliku zato što se nikad neće za vrijeme trajanja jedne sesije instancirati više od 1 korisnika i određenog broja predmeta.

Kreacijski patterni:

Singleton pattern: uloga Singleton patterna je da osigura da se klasa može instancirati samo jednom i da osigura globalni pristup kreiranoj instanci klase. Postoji više objekata koje je potrebno samo jednom instancirati i nad kojim je potrebna jedinstvena kontrola pristupa.

Kako smo došli do kreacijskih patterna(koji govore o raznim načinima kreiranja instanci u programu) prvi na redu je **Singleton pattern**. Razmišljajući o načinima i mjestima gdje možemo primijeniti ovaj pattern došli smo do zaključka da se isti može primijeniti kod procesa registracije korisnika na sistem, odnosno da bismo izbjegli bespotrebno pisanje sql naredbi u različitim *onAction* metodama za **StudentskuSlužbu** prilikom „ubacivanja“ korisnika u odgovarajuće tabele, to isto možemo objediniti u jednu singleton klasu koja bi kao atribut imala konekciju na bazu, sa odgovarajućim metodama koje bi studentskoj službi omogućavale razne operacije nad bazom i njenim sadržajem. Neka se ta klasa zove **Logger** i njen prototip bi izgledao nešto ovako:

```
public class Logger
{
    private static SqlConnection con = null;
    private static Logger instance = null;
    private Logger() {
        string conString = "Zamger-baza";
        try
        {
            con = new SqlConnection(conString);
            con.Open();
        }

        catch (Exception e)
        {
            con.Close();
            Console.Write(e.Message);
        }
    }
}
```

```

public static Logger GetInstance()
{
    if (instance == null)
    {
        instance = new Logger();
    }
    return instance;
}

//tri tačke predstavljaju sve potrebne parametre
public void registrujStudenta(...)
{
    //sql naredbe
}
public void registrujNastavnoOsoblje(...)
{
    //sql naredbe
}
}

```

tako da u jednom kontroleru kada se **StudentskaSlužba** prijavi na sistem može jednostavno dobiti instancu ove klase i pristupiti ovim metodama nešto kao

```

onAction //neka onAction metoda u nekom kontroleru koji je dostupan
samo StudentskojSlužbi
{
    var logger = Logger.GetInstance();
    logger.registrujStudenta("Huso", "Hamzić", ....);
    logger.registrujNastavnoOsoblje("Ehlimana", "Krupalija", ...);
    //i još dosta metoda koje bi se mogle implementirati
}

```

ova singleton klasa omogućuje da **StudentskaSlužba** dobije ove mogućnosti kad god joj zatrebaju u bilo kojem kontroleru pozivom `getInstance()` metode bez da svaki put moramo instancirati objekat ako je on već ranije instanciran što znatno olakšava čitanje samog koda a i kompleksnost samih *onAction* metoda u kontroleru.

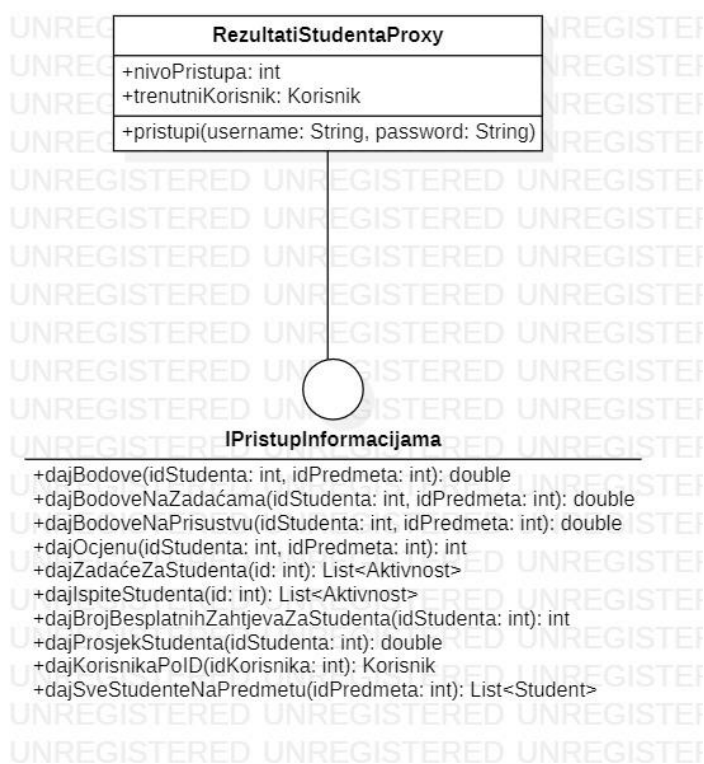
Prototype pattern: uloga Prototype paterna je da kreira nove objekte klonirajući jednu od postojećih prototip instanci (postojeći objekat). On se koristi kada je potrebno da se sakriju konkretne klase od klijenta, dodaju ili izbrišu nove klase za vrijeme izvršavanja, da se broj klasa u sistemu održi na minimumu, kada je potrebna promjena strukture podataka za vrijeme izvršavanja. Composite i Decorator paterni često imaju prednosti od Prototype paterna. Prototype patern je često koristan i prilikom višestrukog korištenja podataka iz baze: Npr. Potrebno je uraditi analizu prodaje na skupu podataka iz baze. Potrebno je kopirati podatke iz baze podataka, enkapsulirati ih u objekat i nad njima raditi analizu. Ako je potrebno uraditi i druge analize nad istim skupom podataka nije dobra ideja ponovo pristupati bazi podataka, čitati podatke i kreirati objekat za njihovo smještanje. Ako se koristi Prototype patern tada se objekat koji se koristi za analizu prodaje klonira i koristi za drugu analizu.

Imajući na umu o čemu govori ovaj pattern i razmišljajući kakve koristi bi autori imali od njegove primjene u sistemu, zaključujemo da njegova primjena nije nešto što ovom sistemu treba. Naime, kako sistem funkcioniše različito od korisnika do korisnika i kako su skoro svi objekti u sistemu unikatni(kada se dobiju iz baze, kako je svaki korisnik različit, svaki predmet također) kopiranje neke prototip instance nekog objekta nema smisla, jer je se svi oni razlikuju u samoj osnovi. Što se tiče druge stavke o kojoj govori ovaj pattern, kod nas broj klasa koji se instancira u sistemu će zaista biti minimalan odnosno, kada se korisnik logguje instancirat će se samo njegova klasa(onog tipa u zavisnosti kakvu funkciju on ima na sistemu) i popratne klase koje nose informacije o njemu(što neće preći neki velik broj), a ni promjena struktura podataka u sistem nema jer je sve unaprijed već osmišljeno kako će se čuvati prvenstveno u bazi pa onda interno u sistemu(kolekcijama). I na kraju da pojasnimo zadnju značajku o kojoj govori ovaj pattern(o prikupljanju podataka iz baze). Kada se korisnik logguje na sistem odmah se prikupe sve popratne informacije o njemu i to se smjesti u njegove kolekcije objekata koji nose te dodatne informacije. Znači za sve te „analize“ koje trebamo raditi nad npr. **Studentom** ili **NastavnimOsobljem** dovoljno je poseći u njegovu kolekciju koja je na samom

početku popunjena podacima iz baze, tako da u osnovi nema puno nepotrebnih poziva baze koje bi upotreba ovog patterna eliminisala.

Factory Method pattern: Uloga Factory Method patterna je da omogući kreiranje objekata na način da podklase odluče koju klasu instancirati. Različite podklase mogu na različite načine implementirati interfejs. Factory Method instancira odgovarajuću podklasu(izvedenu klasu) preko posebne metode na osnovu informacije od strane klijenta ili na osnovu tekućeg stanja.

Kako ovaj pattern spada u kreacijske patterne(patterne namijenjene za kreiranje objekata), možemo ga iskoristiti na mjestu prilikom logiranja korisnika na sistem, kada se kreira neka od naslijeđenih klasa naše apstraktne klase **Korisnik** odnosno kada se treba zaključiti kojeg tipa će biti *currentUser* koji je logovan trenutno na sistem(npr. **Student**, **NastavnoOsoblje**, **Profesor**, **MasterStudent** ili pak **StudentskaSlužba**). Ovaj pattern možemo posmatrati kao neki pandan **proxy** patternu, npr. kada bismo htjeli da implementiramo oba ova patterna(ako proxy implementiramo onako kako smo objasnili) odnosno ako smo imali sljedeće za proxy pattern:


```
RezultatiStudentaProxy proxy = new RezultatiStudentaProxy();
proxy.pristupi(„hhamzic1“, „ILoveOOAD<3“);
```

Vidimo, a i kako je ranije objašnjeno da se atribut klase **RezultatiZaStudentaProxy** (*trenutniKorisnik*) treba instancirati različito u ovisnosti od toga koju funkciju korisnik koji je pozvao metodu `pristupi(...)` ima u sistemu, tako da ćemo tu implementirati ovaj pattern. Napraviti ćemo klasu koja će se zvati **KreatorKorisnika**, koja će imati metodu `factoryMethod(tipKorisnika: int)` gdje će se kreirati različiti tipovi korisnika u ovisnosti od parametra koji je dobijen iz baze a koji govori o tome kojeg je tipa korisnik koji je pozvao metodu `pristupi(...)`.

Pa ova metoda detaljnije raspisana bi izgledala nešto ovako:

```
public void pristupi(String username, String password)
{
    /* sql upit koji će vratiti informaciju o korisniku, i to
    vrijednost kolone tipKorisnika iz tabele KORISNICI i to pohraniti u
    lokalnu varijablu tipKorisnika. Nakon toga kreiramo instancu
    KreatorKorisnika*/

    KreatorKorisnika creator = new KreatorKorisnika;
    this.trenutniKorisnik = creator.factoryMethod(tipKorisnika);

    /* gdje će se vratiti odgovarajući objekat u zavisnosti od poslanog
    parametra, nakon čega će se i konačno moći postaviti i drugi atribut
    klase RezultatiZaStudentaProxy odnosno nivoPristupa(npr. ako creator
    vrati instancu Student on će imati nivo pristupa 1). */

    .
    .
    .
}
```

nakon čega imamo sve potrebno za pozivanje metoda klase **RezultatiZaStudentaProxy** (koje će vraćati podatke, odnosno neće sve u zavisnosti da li *trenutniKorisnik* ima za to predviđeni nivo pristupa).

Bitno je napomenuti da su imena ovih svih klasa odabrana na način kako je autoru prvo palo na pamet, pa zbog toga kod možda ne izgleda intuitivno, no autori smatraju da to nije toliko bitno (klasa se zove **RezultatiZaStudentaProxy**, a zapravo bi se trebala zvati **UserProxy** te bi imala još tonu metoda koje nisu vezane samo za neke rezultate, kao što će i imati u budućnosti) te da bi kod

zaista ovakav mogao raditi. Autori su mišljenja da je bitno pokazati principe i hipotetska razmatranja kao i tok misli, a ne da sve odmah na prvu djeluje očito i da se odmah može preći na implementaciju.